

talte afsnit bliver i den tilgrundliggende analyse af 1960'ernes udvikling efterspørgselsammenhænge mistolket som produktionssammenhænge, her mellem input af realkapital og frembragt output, hvorom de anvendte, højst ufuldkomne, makroøkonomiske data kun giver den sparsomme oplysning, at det til rådighed værende udstyr har været tilstrækkeligt for den faktisk gennemførte produktion.

I PPII's modelforløb frem til 1977, hvor betalingsbalancens løbende underskud tænkes elimineret, regnes med 10 pct. årlig vækst i industriekporten (i faste priser) og en omkring halvt så høj vækstrate for den øvrige eksport. Som grundlag for denne ekspansion forudsættes der - ved stagnerende beskæftigelse i den private sektor - en så kraftig vækst i erhvervenes investeringer, at der, trods boligbyggeriets stagnation eller tilbagegang, fremkommer et meget betydeligt opsparingsunderskud i den private sektor som helhed. Dette underskud må, såfremt målet at fjerne betalingsbalancens deficit skal nås, modsvares af et lige så stort offentligt opsparingsoverskud. Da imidlertid vækstraten for de offentlige udgifter allerede er sat på det laveste niveau, som man har anset for realistisk, må forøgelsen af det offentlige opsparingsoverskud tilvejebringes ved højere skattetryk. Men over for spørgsmålet, hvilke skatter man skal gribe til, må man melde pas og foreslår iværksættelsen af et økonomisk analysearbejde vedrørende de skatte-politiske problemer.

Hovedgrunden til den private sektors store opsparingsunderskud er, at der regnes med en, i forhold til væksten i investeringerne, uforholdsmæssigt svag vækst i virksomhedernes opsparing, som atter im-

plicerer relativt lavt niveau af både profit og forhold mellem egenkapital og fremmedkapital - implikationer der ikke netop tjener til at sandsynliggøre eksportens og investeringernes ekspansion. Det fremgår (bl.a. af teksten side 382) dels at forfatterne ikke ganske har overset denne problematik, dels at valget af modelforudsætninger er bestemt af politiske præferencer, for hvilke almindelig tilslutning næppe kan påberåbes.

Jørgen H. Gelting

Økonomisk Institut, Aarhus Universitet

Opsparingsudviklingen

1. Et centralt punkt i de alternative forløb for dansk økonomi frem til 1977, som gennemregnes i kap. 24, er det private forbrugs rolle som stødpude i efterspørgselsudviklingen. De erhvervsmæssige investeringer samt eksporten er eksogent fastlagt under hensyn dels til opfyldelsen af en forudsætning med hensyn til produktivitetsudviklingen, dels en forudsætning med hensyn til den eksterne balance i økonomien. Konkret udmøntes det private forbrugs rolle som residual efterspørgselskomponent i en antagelse om en stigningstakt på 3,0-3,5% mod en stigningstakt i faktorindkomsten på 4,2%. Modstykket til denne antagelse er det gab, som opstår imellem disponibel indkomst minus opsparing og forbrugt under forudsætning af konstant skattetryk og konstant opsparingskvote af disponibel indkomst, jvf. tabel 24.8, p. 171.

2. *Gabet mellem indkomst og forbrug.* I kap. 24, pkt. 28-34 overvejes derefter alternative muligheder for udfyldning af gabet ved øget opsparingstilbøjelighed og/eller skat-

talte afsnit bliver i den tilgrundliggende analyse af 1960'ernes udvikling efterspørgselsammenhænge mistolket som produktionssammenhænge, her mellem input af realkapital og frembragt output, hvorom de anvendte, højst ufuldkomne, makroøkonomiske data kun giver den sparsomme oplysning, at det til rådighed værende udstyr har været tilstrækkeligt for den faktisk gennemførte produktion.

I PPII's modelforløb frem til 1977, hvor betalingsbalancens løbende underskud tænkes elimineret, regnes med 10 pct. årlig vækst i industriekporten (i faste priser) og en omkring halvt så høj vækstrate for den øvrige eksport. Som grundlag for denne ekspansion forudsættes der - ved stagnerende beskæftigelse i den private sektor - en så kraftig vækst i erhvervenes investeringer, at der, trods boligbyggeriets stagnation eller tilbagegang, fremkommer et meget betydeligt opsparingsunderskud i den private sektor som helhed. Dette underskud må, såfremt målet at fjerne betalingsbalancens deficit skal nås, modsvares af et lige så stort offentligt opsparingsoverskud. Da imidlertid vækstraten for de offentlige udgifter allerede er sat på det laveste niveau, som man har anset for realistisk, må forøgelsen af det offentlige opsparingsoverskud tilvejebringes ved højere skattetryk. Men over for spørgsmålet, hvilke skatter man skal gribe til, må man melde pas og foreslår iværksættelsen af et økonomisk analysearbejde vedrørende de skatte-politiske problemer.

Hovedgrunden til den private sektors store opsparingsunderskud er, at der regnes med en, i forhold til væksten i investeringerne, uforholdsmæssigt svag vækst i virksomhedernes opsparing, som atter im-

plicerer relativt lavt niveau af både profit og forhold mellem egenkapital og fremmedkapital - implikationer der ikke netop tjener til at sandsynliggøre eksportens og investeringernes ekspansion. Det fremgår (bl.a. af teksten side 382) dels at forfatterne ikke ganske har overset denne problematik, dels at valget af modelforudsætninger er bestemt af politiske præferencer, for hvilke almindelig tilslutning næppe kan påberåbes.

Jørgen H. Gelting

Økonomisk Institut, Aarhus Universitet

Opsparingsudviklingen

1. Et centralt punkt i de alternative forløb for dansk økonomi frem til 1977, som gennemregnes i kap. 24, er det private forbrugs rolle som stødpude i efterspørgselsudviklingen. De erhvervsmæssige investeringer samt eksporten er eksogent fastlagt under hensyn dels til opfyldelsen af en forudsætning med hensyn til produktivetsudviklingen, dels en forudsætning med hensyn til den eksterne balance i økonomien. Konkret udmøntes det private forbrugs rolle som residual efterspørgselskomponent i en antagelse om en stigningstakt på 3,0-3,5% mod en stigningstakt i faktorindkomsten på 4,2%. Modstykket til denne antagelse er det gab, som opstår imellem disponibel indkomst minus opsparing og forbrugt under forudsætning af konstant skattetryk og konstant opsparingskvote af disponibel indkomst, jvf. tabel 24.8, p. 171.

2. *Gabet mellem indkomst og forbrug.* I kap. 24, pkt. 28-34 overvejes derefter alternative muligheder for udfyldning af gabet ved øget opsparingstilbøjelighed og/eller skat-

tetryk. Erfaringerne fra de senere år tyder på, at en antagelse om en spontan stigning i opsparingskvoten af disponibel indkomst samtidig med en stigning i skattetrykket vil være overdrevet optimistisk. Den mest optimistiske mulighed for lukning af gabet bliver derfor en konstant opsparingskvote kombineret med en stigning i skattetrykket. Formelt kan de gjorte antagelser udtrykkes i følgende model:

$$Y_t = Y_0 e^{\alpha t} \quad (1)$$

$$C_t = C_0 e^{\gamma t} \quad (2)$$

$$S_t = s(Y_t - T_t) \quad (3)$$

hvor α og γ ($\alpha > \gamma$) er de eksogene vækstrater for indkomst og forbrug, og hvor T_t angiver de direkte skatter (idet der bortses fra forbrugsafgifter). Under det bånd, at skatterne skal udfylde gabet, d.v.s. $T_t = Y_t - C_t - S_t$, kan modellen løses med hensyn til S_t

$$S_t = \frac{s}{1-s} C_0 e^{\gamma t} \quad (4)$$

Man får altså samme vækstrate i opsparingen som i forbruget, mens et konstant skattetryk naturligvis havde resulteret i samme vækstrate i opsparingen som i indkomsten. Dette skal sammenholdes med, at stigningsraten for de erhvervs-mæssige investeringer antages at være mere end dobbelt så stor som stigningsraten i indkomsten.

I lys af de senere års erfaring er det mere realistisk at gå ud fra, at en stigning i skattetrykket vil blive ledsaget af et fald i opsparingskvoten. I modellen (1)-(3) betyder dette, at opsparingsfunktionen kan erstattes med

$$S_t = aY_t - bT_t \quad (3a)$$

hvor $b > a$. Løses igen med hensyn til S_t , fås

$$S_t = \frac{a-b}{1-b} Y_t + \frac{b}{1-b} C_t \quad (5)$$

hvor koefficienten til Y_t er negativ. Opsparingen vil i dette forløb nå et maximum¹, hvorefter den absolut set vil falde. Det centrale i denne sammenhæng er ikke, at opsparingen efter en vis periode begynder at falde, men at man sammenlignet med situationen i det ovenfor omtalte forløb får en stadig faldende vækstrate i opsparingen.

I PPII går man ikke ind på disse mere dystre udviklingsforløb. I stedet lukkes gabet ved en kombination af stigende direkte og indirekte skattetryk og *stigende* opsparingskvote af disponibel indkomst, jvf. tabel 24.9, p. 174. Argumenterne for en stigning i opsparingskvoten (p. 173) er dels en henvisning til en stigning i afdragsbyrden hos den store gruppe, der har købt egen bolig i 60'erne og de første år i 70'erne, og dels en formodning om strammere afdragsregler for boliglån i fremtiden. Til det første kan siges, at dette ikke vil medføre en stigning i opsparingskvoten med mindre afdragene stiger i et hurtigere tempo end den disponible indkomst. Til det andet kan siges, at dette kun vil have den forudsatte direkte effekt på opsparingskvoten, hvis en markant afkortning af løbetiderne i realkredit vil være uden virkning på folks valg mellem ejer- og lejerbolig. Desuden anføres det, at en forudset forskydning i retning af en større lønkvote i den betragtede periode ikke vil stå i vejen for en vis

1. Maximum vil nås for den t -værdi, der er løsning til ligningen $e^{(\alpha-\gamma)t} = \frac{b\gamma c_0}{\alpha(b-a)}$, hvor $c_0 =$

C_0/Y_0

stigning i opsparingskvoten. Hertil er blot at sige, at med de antagelser, man normalt gør om opsparingstilbøjelighederne for løn- og restindkomst, vil denne forskydning i indkomstfordelingen heller ikke virke fremmende på en stigning i opsparingskvoten. Alt i alt må det konkluderes, at lukningen af gabet beror på en svagt funderet optimisme med hensyn til en fremtidig stigning i opsparingskvoten.

3. *Interdependens mellem sektorernes opsparing.* I dette afsnit skal kort behandles problemer i forbindelse med en indbyrdes afhængighed mellem opsparingen hos lønmodtagere, virksomheder og det offentlige. PPII nævner flere steder muligheden for en sådan interdependens, men de centrale beregninger går uden om disse yderligere komplikationer, jvf. ovenfor om lukningen af gabet mellem indkomst og forbrug ved en stigning i opsparingskvoten samtidig med en stigning i skattetrykket.

Et forsøg på at dække den private sektors opsparingsunderskud ved et øget offentligt opsparingsoverskud vil i sig selv påvirke den private opsparing negativt². I de senere år har man både i Danmark og andre lande (se f. eks. Wilkinson og Turner, 1972) kunnet iagttage en tendens til, at skattestigninger søges overvæltet på lønningerne. Den stigning i skattetrykket, som et øget offentligt opsparingsoverskud nødvendiggør, vil derfor med stor sandsynlighed resultere i en stærkere tendens til skift i indkomstfordelingen til gunst for lønmodtagerne med de heraf følgende konsekvenser for

opsparingen i den private sektor. Desuden vil overvæltningen alt andet lige resultere i en stigning i inflationstakten med den yderligere depressive virkning, dette vil have for udviklingen i den private opsparing. Dette sidste vil desuden påvirke forsøget på at realisere et større offentligt opsparingsoverskud i ugunstig retning på grund af den forstærkede pris- og lønstignings påvirkning af de offentlige budgetters udgiftside.

Konklusionen på disse kommentarer bliver, at lukningen af gabet mellem indkomst og forbrug ved en samtidig stigning i skattetryk og opsparingskvote mere er et udtryk for ønsketænkning end en realistisk mulighed. Følgen af dette er, at konsekvensberegningerne for den økonomiske balance frem til 1977 bliver urealistiske. Enten vil det private forbrug stige hurtigere end antaget, eller også vil opsparingen udvikle sig langsommere end antaget med konsekvenser for den forudsatte vækst i de erhvervs-mæssige investeringer. De ovenfor omtalte mere pessimistiske udviklingsforløb for opsparingen prætenderer lige så lidt som PPII's beregninger at have prognose-karakter, alene af den grund, at de på lidt længere sigt implicerer en fundamental forandring af samfundet. Det forekommer derfor sandsynligt som konklusion, at det med en horisont på fem år bliver den meget optimistiske målsætning med hensyn til betalingsbalanceudviklingen, som ikke bliver opfyldt. For så vidt angår de sidste 10 år af planperioden er det mere realistisk at forestille sig muligheden for enten et afgørende skift i den offentlige sektors dynamik, eller at det institutionelle grundlag skabes for at fremskaffe mere risikovillig kapital fra traditionelle kilder, d.v.s. fra offentlig opspa-

2. Der ses bort fra de problemer med hensyn til institutioner og investeringstilbøjelighed, der er knyttet til selve overførselen af det offentlige opsparingsoverskud til den private sektor.

ring, som hidtil i alt væsentligt er blevet passivt placeret og fra en ØD-ordning indrettet på en måde, så den i mindst muligt omfang erstatter andre former for opsparring.

Peder J. Pedersen

Økonomisk Institut, Aarhus Universitet

Litteratur

TURNER, H. A. OG F. WILKINSON. 1972. The Wage-Tax Spiral and Labour Militancy. I *Do Trade Unions Cause Inflation?* red. H. A. Turner, D. Jackson og F. Wilkinson. Cambridge.

Kan det økonomiske demokrati bidrage til løsningen af produktionsfordelingsmodsatningen?

Et af de vigtigste kapitler i PPII-planen er kapitel 35, der er betegnet »Den økonomiske fordeling - økonomisk demokrati«. Slår man tilbage i dette tidsskrift, vil man se, at nationalindkomstberegninger og økonomisk fordeling har hørt til de foretrukne emner i mine yngre dage i det daværende Statistiske Departement. Problemerne om, hvordan man fordeler det, der populært kaldes samfundslagkagen.

Det største problem den gang var at bekæmpe arbejdsløsheden, så der blev mere at fordele. Det er lykkedes i 60'erne, men har ikke gjort fordelingsproblemerne mindre rent politisk. Tværtimod må den pensionist, som har tid og lyst til at høre radio, se TV, læse aviser og efter evne følge med i faglitteraturen undre sig over, hvor forfint mikroøkonomien er blevet, men samtidig iagttagte, hvor magtesløs makroøkonomien trods alle mulige modeller står overfor det simple, men helt afgørende spørgsmål,

hvordan kan vi fortsætte den økonomiske vækst, hvis politikerne næsten udelukkende interesserer sig for den økonomiske fordeling og understøttes heri af arbejdsmarkedets og erhvervslivets organisationer.

Afgørende er ikke de to symptomer på den uøkonomiske balance, nemlig inflationen og betalingsbalanceunderskudet. Dette dobbeltproblem kan ikke løses, hvis man ikke får løst det økonomiske fordelingsproblem. Er ØD en af vejene som man kan gå? Det mener jeg, hvis man går den rigtige vej; men det synes fagorganisationerne af enhver art ikke at mene. Man vil fastholde dyrtidsregulering og samtidig et ØD med store fondsdannelser. Bortset fra de enorme omflytninger med liden reel virkning, kan der øjensynlig ikke opnås politisk enighed om den af LO foreslåede vej. Landets største arbejderparti har da også klogeligt lagt den i hyttfad, og foreløbig i stedet trukket den gamle traven bunden opsparring ud af stalden og kædet den sammen med kontante tilskud til arbejdsgiverne på i alt 2 mia. Dette vil efter alt at dømme kun have uheldige økonomiske virkninger, og det er ubegribeligt at det såkaldte liberale parti venstre er gået med til både at skamride det stakkels dyr og til at udbetale betydelige beløb til arbejdsgiverne, der vil anbringe dem der, hvor de plejer at anbringe deres penge i investeringer eller skjult for skattevæsenet, medens priserne ikke vil falde af den grund.

Tilbage til det principielle. Naturligvis har den fulde beskæftigelse betydet, at de hårdest ramte arbejdsløse samt lavtlønsfagene, særlig kvinderne, har fået hævet deres indkomster mere end den øvrige befolkning bortset fra pensionisterne, der er blevet en virkelig pressionsgruppe. Den øvrige